

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра конституційного права та теоретико-правових дисциплін**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для виконання аудиторної та самостійної роботи
з дисципліни
«КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ (ПРАВА ЛЮДИНИ)»
здобувачами першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти
спеціальності 081 «Право»**

Біла Церква
2024

УДК 342.4 (075)

Затверджено
Науково-методичною комісією Білоцерківського НАУ

Протокол № 1 від « 22»__08__2024 р.

Укладач: **Бровко Н.І.**, д-р.юрид.наук, професор кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін

Бровко Н.І. Методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи з дисципліни «Конституційне право України (права людини)» здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад. Н.І. Бровко. Біла Церква: БНАУ, 2024.- 25с.

Публікація містить рекомендації здобувачам вищої освіти для підготовки до практичних занять з дисципліни «Конституційне право України (права людини)» структуру та зміст навчальної дисципліни, теоретичні та письмові практичні завдання для підготовки, питання для обговорення, завдання для самостійної роботи, завдання для самоконтролю та рекомендовану літературу. Видання спрямоване на розвиток компетентностей щодо розуміння основ правового статусу людини і громадянина, статусу суспільних інституцій в Україні.

Рецензент: **С.І. Сімакова**, канд.юрид.наук, доцент кафедри публічно-правових дисциплін Білоцерківського НАУ.

Методичні вказівки розглянуто на засіданні кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін, протокол № від 04.08.2024 р.

Схвалено методичною радою соціально-гуманітарного факультету, протокол №1 від 09.08.2024 р.

©Н.І. Бровко, 2024

ЗМІСТ

№ п/п	Назва	Стор.
1	Передмова	4
2	Контент змістових модулів	6
3	Структура навчальної дисципліни	7
4	Тематика практичних занять	9
5	Завдання для самоконтролю	25
6	Орієнтовний перелік питань до іспиту	26
7	Критерії оцінювання результатів навчання здобувача	28

ПЕРЕДМОВА

Від вищої юридичної освіти сьогодні вимагаються фундаментальні зміни у її наданні, зокрема студентоцентризований підхід до навчання, що включає гнучкі навчальні траєкторії та визнання компетентностей, набутих в межах освітніх програм.

Методичні вказівки складаються зі вступу, де студенти ознайомлюються з метою, завданням дисципліни, компетентностями, що зазначені в освітній програмі спеціальності 081 – «Право», результатами навчання дисципліни; містять перелік питань, що виносяться на опрацювання, контрольні питання та завдання для самостійної роботи.

Метою викладання дисципліни «Конституційне право України (права людини)» є формування у студентів системи знань щодо правового статусу людини і громадянина, статусу суспільних інституцій в Україні; формування вміння правильно оцінювати й аналізувати реалізацію прав людини в Україні; вміти правильно застосовувати відповідне конституційне законодавство, розуміти конституційне законодавство як цілісну, логічно побудовану нормативно-правову систему.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Конституційне право України (права людини)» є опанування конституційного законодавства, яке визначає основи правового статусу людини і громадянина, статусу суспільних інституцій в Україні.

За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти набувають:

1) загальні компетентності:

ЗК 2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7 Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 11 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12 Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК 14 Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

2) спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 3 Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК 7 Здатність застосовувати знання засад, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК 8 Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

СК 12 Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13 Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Згідно з освітньо-професійною програмою очікуваними результатами вивчення дисципліни є наступні **програмні результати навчання**:

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6 Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20 Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Конституційне право України (права людини)» полягають у тому, що дана навчальна дисципліна викладається після засвоєння студентами таких навчальних дисциплін, як «Юридична деонтологія», «Теорія держави і права».

Навчальний план передбачає вивчення дисципліни «Конституційне право України (права людини)» у наступних формах: лекції, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальна робота. На лекційні заняття виноситься 1/3 матеріалу, який пропонується до вивчення. Лекційні заняття системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам вищої освіти усвідомити та засвоїти основні положення конституційного законодавства. Практичні (семінарські) заняття проводяться як згідно з питаннями, які розглядалися під час лекційних занять, так і за питаннями, які пропонувалися здобувачам вищої освіти для самостійного вивчення. Проведення практичних (семінарських) занять має за мету сформувати у здобувачів компетентності щодо критичного мислення та аналізу конституційного законодавства, що визначає організацію і функціонування правового статусу людини і громадянина в державі.

КОНТЕНТ ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Змістовий модуль I. Основи конституційного права України.

Тема 1.1. Конституційне право України як галузь та юридична наука.

Тема 1.2. Конституція – Основний Закон України. Правова охорона Конституції України

Тема 1.3. Основи конституційного ладу України.

Змістовий модуль II. Правовий статус людини і громадянина.

Тема 2.1. Основи правового положення людини і громадянина в Україні.

Тема 2.2. Громадянство України. Правове положення іноземців в Україні

Тема 2.3. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні. Екологічні права громадян.

Тема 2.4. Правовий статус біженців та осіб, які потребують захисту.

**Тематичний план навчальної дисципліни
«Конституційне право України (права людини)»**

азви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	сього	тому числі					усього	тому числі				
		л	п	лаб	інд	срс		л	п	лаб	інд	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Основи конституційного права України												
Тема 1. Конституційне право України як галузь права та юридична наука	14	2	2			10	22	2				20
Тема 2. Конституція – Основний Закон України Правова охорона Конституції України	20	4	4			12	24	2	2			20
Тема 3. Основи конституційного ладу України	20	4	4			12	24	2	2			20
Разом за змістовим модулем 1	54	10	10			34	70	6	4			60
Модуль II												
Змістовий модуль 2. Правовий статус людини і громадянина												
Тема 4. Основи правового положення людини і громадянина в Україні	20	4	4			12	20					20
Тема 5. Громадянство України. Правове положення іноземців в Україні.	24	4	4			16	24	2	2			20
Тема 6. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні Екологічні права громадян.	28	5	5			16	18	2	2			14
Тема 7. Правовий статус біженців та осіб, які потребують захисту.	24	4	4			16	18	2	2			14
Разом за змістовим модулем 2	96	18	18			60	30	6	6			68
усього	150	28	28			94	150	12	10			128

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Практичне заняття 1. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА ТА ЮРИДИЧНА НАУКА

План заняття

1. Конституційне право України: поняття, предмет, метод.
2. Конституційне право України як наука і навчальна дисципліна.
3. Система науки конституційного права України.
4. Конституційно– правові відносини.
5. Конституційно– правові норми.
6. Джерела конституційного права України.

Питання для обговорення:

1. Поняття та основи адміністративно-територіального устрою України
2. Які особливості міст Києва та Севастополя?
3. Назвіть особливість столиці України Києва

Письмові завдання

1. Поясніть чому Конституційне право є провідною галуззю права джерела (форми) конституційного права України.
2. Наука конституційного права: охарактеризуйте визначення
3. Суб'єкти конституційного права (охарактеризуйте на вибір)
4. Об'єкти конституційного права (охарактеризуйте на вибір)

Завдання для самостійної роботи:

1. Визначте зміст наступних термінів: конституційне право, предмет конституційного права України, метод конституційного права, наука конституційного права України, система конституційного права
2. Поясніть відмінність термінів: конституційно–правові відносини, конституційно– правові норми, система конституційного права України
3. Охарактеризуйте метод науки конституційного права України

Література до теми:

Основна література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
2. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний

університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с.

3. Конституційне право : навч. посібник / Д. Терлецький, М. Афанасьєва, Ю. Батан [та ін.] ; за заг. ред. Д. Терлецького ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023. 584 с.

4. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. Т. М. Слінько ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2021. 592 с.

Додаткова література:

1. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР,- 1990,- №31. Ст. 429.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>

2. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України - 1991.-№ 38,- Ст. 502 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>

3. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021.528 с.

Практичне заняття 2: КОНСТИТУЦІЯ – ОСНОВНИЙ ЗАКОН УКРАЇНИ. ПРАВОВА ОХОРОНА КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

План заняття

- 1.Поняття та види Конституції.
2. Сутність Конституції України.
3. Принципи Конституції.
4. Структура Конституції України.
5. Функції Конституції України.
6. Прийняття, зміна та охорона Конституції України.

Питання для обговорення:

1. Назвіть і наведіть критерії класифікації функцій конституції. Для чого необхідно їх досліджувати?
2. Яка різниця між кодифікованими і не кодифікованими конституціями?
3. Органи які покликані захищати Конституцію.
4. Гарантії стабільності Конституції України.

Письмові завдання

- 1.Визначити зміст наступних термінів: Конституція, преамбула, сутність Конституції, функції Конституції, юридична конституція, фактична конституція
2. Охарактеризуйте поняття: писана конституція, неписана конституція, гнучка конституція, жорстка конституція.
3. Охарактеризуйте термін «конституціоналізм»

Завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте Конституцію України
2. Яке смислове навантаження мають договірна та природно-правові теорії конституції?
3. У чому полягає різниця між соціологічною та інституційною теоріями конституції

Теми рефератів та доповідей:

1. Назвіть і коротко охарактеризуйте основні етапи конституціоналізму
2. Охарактеризуйте основні теорії конституції
3. Як громадяни захищають Основний закон: способи захисту та їх законодавче закріплення

Література до теми:

Основна література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конституційне право : навч.-метод. посібник [Електронне видання] / Д. Терлецький, М. Афанасьєва, Ю. Батан [та ін.] ; за заг. ред. Д. Терлецького НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2023. 200 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/26048>
8. Конституційне право України. Алмаші І.М. та інші. Ужгород. УНУ. 2023. 536 с. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/51772/1/КПЮ_2023_друк.pdf

Додаткова література:

1. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР, - 1990, - №31. Ст. 429. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
2. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України - 1991.-№ 38,- Ст. 502 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
3. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528 с.

Практичне заняття 3: ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ.

План заняття:

1. Поняття і структура конституційного ладу.
2. Основні принципи і гарантії конституційного ладу, державного ладу України, суспільного ладу України.
3. Конституційно-правове положення політичних партій в Україні.
4. Конституційно-правове положення громадських організацій України.
5. Конституційно-правове положення релігійних організацій в Україні

Питання для обговорення:

1. Визначити зміст наступних термінів: конституційний лад, суверенність, незалежність, демократія, правова держава, соціальна держава, суспільний лад, державний лад.
2. Конституційні основи закріплення політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності.
3. Місце і роль політичних партій, громадських організацій, релігійних громад і церкви, засобів масової інформації в процесі становлення демократичної, соціальної, правової держави.
4. Принципи конституційного ладу.

Письмові завдання

1. Яка відмінність між поняттями „конституційний лад” і „засади конституційного ладу”?
2. Державні символи України та їх роль у формуванні української нації: конституційно-правовий аспект
3. Конституційно-правове положення громадських об'єднань в Україні та їх роль у розбудові України
4. Конституційно-правове положення релігійних об'єднань в Україні: проблемні та нерегульовані питання діяльності релігійний об'єднань

Завдання для самостійної роботи:

1. Чи є Україна правовою державою? Як це деталізується в Конституції України?
2. У чому суть механізму ваг і стримувань?
3. Якими засобами забезпечується охорона конституційного ладу України?

Теми рефератів та доповідей:

1. Волонтерська діяльність та діяльність благодійних організацій в Україні, їх конституційно-правовий статус
2. Проблеми побудови правової держави в умовах євроінтеграції
3. Верховенство права, розподіл влади, територіальне верховенство і єдність держави як конституційні принципи та їх реалізація в Україні
4. Діяльність політичних партій в Україні: конституційні основи, стан та перспективи
5. Ефективність діяльності профспілкових органів в Україні в умовах сьогодення

Література до теми:

Основна література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Конституційне право : навч.-метод. посібник [Електронне видання] / Д. Терлецький, М. Афанасьєва, Ю. Батан [та ін.] ; за заг. ред. Д. Терлецького НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2023. 200 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/26048>

5. Закон Української РСР Про свободу совісті та релігійні організації // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 25. - Ст.283.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>

6. Закон України. Про громадські об'єднання// Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 1 ст.1. – зі змінами 2013-2014р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

7. Закон України. Про політичні партії в Україні // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 23. - Ст.118. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

Додаткова література:

1.Конституційне право України. Алмаші І.М. та інші. Ужгород. УНУ. 2023. 536 с. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/51772/1/КПИУ_2023_друк.pdf

1. Brovko N. The role of Ukrainian non-governmental public organizations in combating corruption in the education system / N. Brovko, S. Poliarush-Safronenko // European Science. - 2022. - № 2. - Р. 45-49.

2. Бровко Н. І. Становлення громадянського суспільства в Україні в умовах євроінтеграційних процесів: конституційно-правовий аналіз / Н. І. Бровко, С. О. Поляруш-Сафроненко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2023. - № 4. - С. 7-13. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-4-7-13

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ПРАВОВИЙ СТАТУС ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Практичне заняття 4: ОСНОВИ ПРАВОВОГО ПОЛОЖЕННЯ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

План заняття:

- 1.Поняття людини і громадянина.
2. Поняття іноземця та особи без громадянства.
3. Поняття правового положення особи.

Питання для обговорення:

- 1.Визначити зміст наступних термінів: правовий статус, громадян, підданство, національність.
- 2.Поняття людини, особи, особистості, громадянина, іноземця, особи без громадянства згідно із законодавством України.
- 3.Основи правового положення людини і громадянина в Україні.
- 4.Гарантії здійснення прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Письмові завдання

1. Проаналізуйте поняття «людина», «особа», «громадянин».
2. Правовий статус та його нормативне закріплення.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте основи правового положення людини і громадянина в Україні
2. Поясніть термін «народ України»

Теми рефератів та доповідей:

1. Чи є народ України суб'єктом конституційного права?
2. Україна як гарант дотримання прав і свобод людини: нормативне закріплення.

Література до теми:

Основна література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конституційне право : навч.-метод. посібник [Електронне видання] / Д. Терлецький, М. Афанасьєва, Ю. Батан [та ін.] ; за заг. ред. Д. Терлецького НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2023. 200 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/26048>
3. Конституційне право України. Алмаші І.М. та інші. Ужгород. УНУ. 2023. 536 с. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/51772/1/KIYU_2023_друк.pdf

Додаткова література:

1. Бровко Н. І. Методологія дослідження ідеї та сутності громадянського суспільства в контексті євроінтеграційних процесів / Н. І. Бровко, С. І. Сімакова // Філософські та методологічні проблеми права. - 2023. - № 2 (26). - С. 18–24. doi: 10.33270/02232602.18.
2. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. Т. М. Слінько ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2021. - 592 с.

Практичне заняття 5: ГРОМАДЯНСТВО УКРАЇНИ. ПРАВОВЕ ПОЛОЖЕННЯ ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

План заняття:

1. Поняття і сутність громадянства України. Принципи громадянства України.
2. Підстави набуття громадянства України.
3. Підстави припинення громадянства. Втрата громадянства України.
4. Особливості правового статусу українця та іноземця.
5. Правовий статус біженців та осіб які потребують захисту

Питання для обговорення:

- 1.Визначити зміст наступних термінів: правовий статус, громадян–ство, підданство, національність, філіація, натуралізація, доміціль, репатріація, оптація, експатріація, денатуралізація, апатриди, біпатриди.
- 2.Підстави набуття громадянства України.
- 3.Умови прийняття до громадянства України.
- 4.Громадянство дітей у разі зміни громадянства батьків і усиновлення.
- 5.Особливості правового статусу іноземців.

Письмові завдання:

- 1.Громадянство України.Пдвійне громадянство як проблема
- 2.Правове положення іноземців в Україні.
- 3.Правовий статус біженців та осіб, які потребують захисту

Завдання для самостійної роботи:

- 1.Проаналізуйте поняття «людина», «особа», «громадянин».
2. Назвіть всі підстави для набуття громадянства України.
3. Що таке натуралізація?
4. Як реалізується принцип ґрунту у законодавстві України?
5. Хто має право набути громадянство України у спрощеному порядку?
6. В які органи за межами України можна звернутися з питань громадянства?

Теми рефератів та доповідей:

1. Конституційно-правовий статус біженців та внутрішньо переміщених осіб: порівняльна характеристика
- 2.Обсяг та особливості реалізації прав та свобод іноземцями в Україні
- 3.Припинення громадянства України: вихід з громадянства, втрата громадянства за підставами, передбаченими міжнародними договорами.

Література до теми:

Основна література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
- 2.Закон України. Про громадянство України. // Відомості Верховної Р ади України. - 2001. - № 13.- Ст.3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
- 3.Закон України. Про біженців та осіб які потребують додаткового та тимчасового захисту. // Відомості Верховної Ради України. - 2012. - № 16. - Ст.146. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
- 4.Конституційне право : навч.-метод. посібник [Електронне видання] / Д. Терлецький, М. Афанасьєва, Ю. Батан [та ін.] ; за заг. ред. Д. Терлецького НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2023. 200 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/26048>

Додаткова література:

1. Закон України. Про національні меншини в Україні. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 36. - Ст.529.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>
2. Конституційне право України. Алмаші І.М. та інші. Ужгород. УНУ. 2023. 536 с. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/51772/1/КПУ_2023_друк.pdf
3. Бровко Н. І. Становлення громадянського суспільства в Україні в умовах євроінтеграційних процесів: конституційно-правовий аналіз / Н. І. Бровко, С. О. Поляруш-Сафроненко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2023. - № 4. - С. 7-13. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-4-7-13

Практичне заняття 6: КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ. ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА ГРОМАДЯН

План заняття:

1. Права людини і громадянина: загальна характеристика
2. Громадянські права і свободи людини в Україні.
3. Політичні права і свободи громадян України.
4. Соціальні та економічні права і свободи людини і громадянина в Україні.
5. Культурні права і свободи людини і громадянина в Україні.
6. Обов'язки громадян України.

Питання для обговорення:

1. Визначити зміст наступних термінів: права людини, система прав людини, громадянські права, політичні права, економічні права, соціальні права, культурні права, обов'язки громадян.
2. Система основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина.
3. Критерії класифікації основних прав і свобод.
4. Основні права і свободи громадян України.
5. Особисті права та свободи.
6. Політичні права та свободи.
7. Соціально– економічні та культурні права та свободи.
8. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні

Письмові завдання:

1. Свобода світогляду і віросповідання як конституційне право громадян України та проблемні питання його реалізації
2. Відшукайте в Конституції України статті, що встановлюють обов'язки громадян.

Завдання для самостійної роботи:

1. Екологічні права громадян. Встановити проблемні питання їх реалізації
2. Гарантії здійснення прав і свобод людини і громадянина в Україні: конституційно-правовий аналіз
3. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях
4. Захист прав людини в міжнародних установах та дієвість такого захисту

Теми рефератів та доповідей:

1. Політичні права як необхідна міра поведінки громадян в умовах розбудови України
2. Загальна характеристика соціально-економічних прав і свобод громадян України та проблеми їх реалізації
3. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні, підстави та наслідки їх порушення в умовах сьогодення

Література до теми:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. Т. М. Слінько ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2021. - 592 с.
3. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528 с

Практичне заняття 7: ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ ТА ОСІБ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ЗАХИСТУ

План заняття:

1. Особливості правового положення іноземних громадян та осіб без громадянства в Україні.
2. Обсяг прав та свобод іноземців в Україні.
3. Обов'язки іноземців в Україні.

Питання для обговорення:

1. Визначити зміст наступних термінів:
2. Чи можуть особи без громадянства претендувати на статус біженця? Обґрунтуйте позицію.
3. Чим відрізняються українці, що проживають за кордоном, від звичайних іноземців?
4. Яка відмінність між біженцем і особою щодо якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання про надання їй статусу біженця?
5. Назвіть права і обов'язки особи, якій надано статус біженця.

Письмові завдання:

1. Особливості реалізації прав та свобод іноземцями в Україні
2. Відмінність біженця від внутрішньо переміщеної особи.
3. Права і обов'язки внутрішньо переміщених осіб та біженців (порівняльний аналіз)

Завдання для самостійної роботи:

1. Особливості правового положення біженців в Україні.
2. Особливості правового положення осіб, що потребують захисту.
3. Тимчасовий захист згідно із законодавством.

Теми рефератів та доповідей:

1. Конституційний статус закордонних українців
2. Обсяг та особливості реалізації прав та свобод іноземцями в Україні.
3. Обов'язки біженців в Україні.

Література до теми:

Основна література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України. Про біженців та осіб які потребують додаткового та тимчасового захисту. // Відомості Верховної Ради України. - 2012. - № 16. - Ст.146. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
3. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.179.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>

Додаткова література:

1. Конституційне право : навч.-метод. посібник [Електронне видання] / Д. Терлецький, М. Афанасьєва, Ю. Батан [та ін.] ; за заг. ред. Д. Терлецького НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2023. 200 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/26048>
2. Конституційне право України. Алмаші І.М. та інші. Ужгород. УНУ. 2023. 536 с

Здобувачі можуть відпрацювати пропущені заняття за допомогою курсів неформальної освіти:

1. Громадська та політична участь: базовий курс
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+CPP101+2021_T1
2. Права людини для держслужбовців
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+HRCS101+2021_T1
3. Вступ до конституційного права
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:UzhNU+CL101+2018_T3

4. Політики: як обирати, аби не шкодувати
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+ELECTIONS101+2018_T3
5. <https://help.elearning.ext.coe.int/login/index.ph>

Орієнтовний перелік питань для самоконтролю

1. Предмет, метод та принципи конституційного права.
2. Система конституційного права.
3. Норми конституційного права.
4. Конституційне право як наука та навчальна дисципліна
5. Джерела конституційного права.
6. Субєкти конституційного права.
7. Процедура реалізації особистих прав і свобод людини і громадянина в Україні.
8. Порядок реалізації політичних прав і свобод громадян України.
9. Порядок реалізації соціальних, економічних та культурних прав і свобод людини і громадянина в Україні.
10. Порядок реалізації конституційних обов'язків людини і громадянина в Україні.
11. Прийняття Конституції України 1996 року.
12. Конституція як основний закон .
13. Побудова громадянського суспільства в Україні.
14. Демократія. Поняття та характеристика демократичного ладу.
15. Дотримання прав і свобод людини в Україні.
16. Проблеми порушення та посягання на права людини і громадянина в Україні.
17. Процедура внесення змін і доповнень до Конституції України.
18. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства
19. Правовий статус біженців
20. Правовий статус національних меншин
21. Конституційно-правове положення політичних партій в Україні.
22. Конституційно-правове положення громадських організацій в Україні.
23. Конституційно-правове положення релігійних організацій в Україні.
24. Свобода світогляду і віросповідання як конституційне право громадян України.
25. Конституційне право громадян України на освіту.
26. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.
27. Демократія. Поняття та характеристика демократичного ладу.
28. Дотримання прав і свобод людини в Україні.
29. Проблеми порушення та посягання на права людини і громадянина в Україні.
30. Правовий захист Конституції України.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль з навчальної дисципліни включає поточне, тематичне оцінювання (з тем, визначених для аудиторного обговорення і самостійного опрацювання) та модульний контроль.

Поточний і тематичний контроль передбачає оцінювання:

- результатів аналізу навчально-методичних і довідкових матеріалів;
- участі в дискусії під час лекційних занять;
- підготовки виступу до занять із презентацією (чи без);
- підготовки індивідуальних завдань за вибором здобувачів вищої освіти;
- виконання творчих завдань на основі перегляду медіатекстів (лекцій іноземною мовою) з теми обговорення тощо.

Модульний контроль проводиться у тестовій комбінованій формі (комп'ютерне чи на паперових носіях). Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється після кожного контрольного заходу.

По завершенню семестру – залік.

Засоби оцінювання результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне усне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- аналітичні звіти, доповіді, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність здобувача в дискусії, якість конспекту.

Оцінку на практичному занятті здобувач отримує за виконані задачі, командні проекти, зроблені доповіді, презентації, реферати, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести в системі БНАУ Moodle.

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за 4- рівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Завдання виконано у повній мірі. Здобувач вищої освіти продемонструє вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Завдання виконано на 75 % обсягу. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Завдання виконано частково, не більше ніж на 60 % обсягу. Подаються розрізнені факти, називаються психолого-педагогічні та методичні явища, однак слабо виявлено при цьому здатність аналізувати й інтерпретувати опрацьований матеріал. Здобувач вищої освіти не повною мірою орієнтується у виявлених фактах, недостатньо обґрунтовує твердження та висновки.
«Незадовільно»	Здобувач вищої освіти не виконав 60 % завдання. Порушено факти, виявлено невміння аналізувати дидактико-методичні явища, факти, події, нездатність робити самостійні висновки та їх обґрунтувати.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$\text{БПК} = \frac{\text{САЗ} \times \text{max ПК}}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	

60–63	E	
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «іспит»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІНДЗ	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	30	10	40	10	100

Перелік наочно-технічних засобів навчання

У процесі вивчення дисципліни використовується система інформаційних ресурсів: дидактичні, програмні, мережа інтернет, бібліографічні, бібліотечні. Серед них нормативно-правова база (законо постанови, розпорядження, рішення): офіційний сайт Верховної ради, Президента, Кабінету Міністрів, Конституційного Суду України, інтернет-ресурси, періодичні видання, матеріали наукових конференцій.

Засоби унаочнення та взаємодії:

1. Мультимедійні презентації у програмах microsoft office power point.
2. Роздавальні матеріали – табличні й схематичні основи, інфографіка тощо.
4. Засоби зворотного зв'язку – інтерактивна дошка padlet, сайт для інтерактивних презентацій і голосування mentimeter.
5. В умовах дистанційного навчання – застосунки платформи для відеоконференцій zoom, google meet, освітня платформа bnau moodle, google classroom.

Необхідне матеріально-технічне забезпечення:

- ☐ аудиторного навчання: дошка аудиторна, мебльоване навчальне приміщення, комп'ютерне обладнання (пк/ноутбук + мультимедійний проєктор), wi-fi.
- ☐ дистанційного: мережа інтернет, електронні пристрої, у т.ч. персональні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР, - 1990, - №31. Ст. 429.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
2. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України - 1991.-№ 38,- Ст. 502<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
3. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Виборчий кодекс України України 01.01.2020.
5. Закон Української РСР Про свободу совісті та релігійні організації // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 25. - Ст.283.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>
6. Закон України. Про державний кордон України. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 2. - Ст.5.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>
7. Закон України. Про громадські об'єднання// Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 1 ст.1. – зі змінами 2013-2014р.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
8. Закон України. Про національні меншини в Україні. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 36. - Ст.529.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>
9. Закон України. Про статус народного депутата України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1993, N 3, ст. 17 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>
10. Закон України. Про комітети Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 19. - Ст.134<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0>
11. Закон України. Про Конституційний Суд України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 49. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
12. Закон України. Про місцеве самоврядування в Україні // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст.170 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
13. Закон України. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 20. - Ст.99 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>
14. Закон України. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 29. - Ст.191.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90/98-вр>
15. Закон України. Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим. // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 5-6. - Ст.43.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/350-14>
16. Закон України. Про столицю України - місто-герой Київ // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 11,- Ст.79.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14>
17. Закон України. Про правовий режим воєнного стану // Відомості Верховної

- Ради України. - 2000. - № 28. - Ст.224.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
18. Закон України. Про громадянство України. // Відомості Верховної Р ади України. - 2001. - № 13.- Ст.3.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
19. Закон України. Про політичні партії в Україні // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 23. - Ст.118.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
20. Закон України. Про біженців та осіб які потребують додаткового та тимчасового захисту. // Відомості Верховної Ради України. - 2012. - № 16. - Ст.146.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
21. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с.
22. Конституційне право : навч. посібник / Д. Терлецький, М. Афанасьєва, Ю. Батан [та ін.] ; за заг. ред. Д. Терлецького ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 584 с.
23. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. Т. М. Слінько ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2021. - 592 с.
24. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528 с.
- 25.

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бровко Н. І. Методологія дослідження ідеї та сутності громадянського суспільства в контексті євроінтеграційних процесів / Н. І. Бровко, С. І. Сімакова // Філософські та методологічні проблеми права. - 2023. - № 2 (26). - С. 18–24.
2. Brovko N. The role of Ukrainian non-governmental public organizations in combating corruption in the education system / N. Brovko, S. Poliarush-Safronenko // European Science. - 2022. - № 2. - P. 45-49.
3. Бровко Н. І. Проблеми реалізації права власності на землю в умовах суспільних трансформацій / Н. І Бровко // Актуальні проблеми аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права: теорія та практика : програма круглого столу до Міжнародного дня юриста (БНАУ, 05 жовтня 2021 р.). – Біла Церква, 2021. – С. 4.
4. Бровко Н. І. Конституційні гарантії права власності на землю / Н. І. Бровко, С. І. Сімакова // Юридичний науковий електронний журнал. - 2022. - №1. - С. 65-67.
5. Бровко Н. І. Становлення громадянського суспільства в Україні в умовах євроінтеграційних процесів: конституційно-правовий аналіз / Н. І. Бровко, С. О. Поляруш-Сафроненко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2023. - № 4. - С. 7-13.
6. Бровко Н. І. Право на екологічну інформацію як складова конституційного права людини на інформацію / Н. І. Бровко, М. М. Терещук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція.- Одеса, 2022. - № 55. – С. 23-26.

7. N. Brovko, L. Medvid, I. Mahnovskyi and others The role of the constitutional complaint in the legislative process: Comparative legal aspect / // Cuestiones políticas. - 2021. - Vol. 39, № 69. - P. 833-851.
8. <https://www.culonline.com.ua/> - бібліотека за логіном bнау та паролем library.

Адреси сайтів в INTERNET

6. <http://www.nbuv.ua> - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
7. <http://www.rada.gov.ua>- сайт Верховної Ради України.
8. <http://www.kmu.gov.ua> - сайт Кабінету Міністрів України
9. <https://www.president.gov.ua>
10. <https://ccu.gov.ua/index.php>
11. Громадська та політична участь: базовий курс
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+CPP101+2021_T1
12. Права людини для держслужбовців
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+HRCS101+2021_T1
13. Вступ до конституційного права
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:UzhNU+CL101+2018_T3
14. Політики: як обирати, аби не шкодувати
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+ELECTIONS101+2018_T3
15. <https://help.elearning.ext.coe.int/login/index.ph>

Бровко Наталія Іванівна

Редактор О.О. Грушко

Комп'ютерний набір:

Комп'ютерна верстка:

Здано до складання

Підписано до друку

Формат 60×84 Ум. друк. арк. Тираж .

Зам. Ціна

Сектор оперативної поліграфії РВІКВ БДАУ
09117, м. Біла Церква, Соборна площа, 8/1; тел. 3-11-01

РЕЦЕНЗІЯ

На Методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи з дисципліни «Конституційне право України (права людини)» здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» (уклад. Н.І. Бровко)

Публікація містить рекомендації здобувачам вищої освіти для підготовки до практичних занять з дисципліни «Конституційне право України (права людини)» структуру та зміст навчальної дисципліни, теоретичні та письмові практичні завдання для підготовки, питання для обговорення, завдання для самостійної роботи, завдання для самоконтролю та рекомендовану літературу. Методичні вказівки складаються зі вступу, де студенти ознайомлюються з метою, завданням дисципліни, компетентностями, що зазначені в освітній програмі спеціальності 081 – «Право», результатами навчання дисципліни; містять перелік питань, що виносяться на опрацювання, контрольні питання та завдання для самостійної роботи.

Метою викладання дисципліни «Конституційне право України (права людини)» є формування у студентів системи знань щодо правового статусу людини і громадянина, статусу суспільних інституцій в Україні; формування вміння правильно оцінювати та аналізувати реалізацію прав людини в Україні вміти правильно застосовувати відповідне конституційне законодавство, розуміти конституційне законодавство як цілісну, логічно побудовану нормативно-правову систему.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Конституційне право України (права людини)» є опанування конституційного законодавства, яке визначає основи правового статусу людини і громадянина, статусу суспільних інституцій в Україні.

Видання спрямоване на розвиток компетентностей щодо розуміння основ правового статусу людини і громадянина, статусу суспільних інституцій в Україні. Методичні вказівки допоможуть глибоко засвоїти матеріал навчальної дисципліни, ефективно підготуватися до практичних занять та успішно скласти підсумковий контроль.

Рецензент:

К.Ю.Н., доцент
доцент кафедри публічно-правових дисциплін

Світлана СИМАНОВА